

КУЛТУРЕН ЖИВОТ

По повод VII изложба на ликовните уметници на Македонија

ЛИКОВНИ ПРОБЛЕМИ

Барања и стагнација

(2*)

Кај низе излагачи на последната изложба на македонските ликовни уметници со радост може да се забележи едно упорно барање во тематиката и изразните средства на притоа има случаи што претставуваат извесна стагнација во однос на постигнатото.

Со темперамент својствен на младоста и покрај своите 55 години Пандилов — Аврамовски на оваа изложба иако не е единствен по техника, во „Ручек в поле“, „Вршиба в поле“, и „Пеј зај“ ни се претставува со богата сликарска палета и здрав усет за предавање на атмосферата. Широко и смело „прима“ решавани планови, со употреба на пож и четка, во овие картини Пандилов успева да ни го дочара и временски собитие. Овој сликар, со нерв ч експрзивен темперамент чии впечатоци се прене сени на платно во еден дах е моќен и убавлин само кста чувствата превладает над разумот и слаб онаму каде што станува обрнатно кзко на пример во „Работа в поле“, и „Селидба“ во кои нема атмосфера, каде што се фигурите наместени и слабо пртани (во „Селидба“ жена а што седи на задниот дел на колата е робуван фигура за разлика од другите фигури кои се црнува спрема неа), каде што е измачена бојата и има лоша композиција. Сепак за Пандилов е коажно време да се задржи на една техника и употреба на технички средства (нож или четка) во која задолжително и при азвезлика употреба мора да превладува едното или другото средство. Инаку и за натаму ќе ни остави впечаток на лутање и непостојаност.

Стенат во изредот, со солидна техника, рафинирани земјани окри и печени сени, положени крај маслинесто наситени тонови се главните одлики во аquareлите на Велогаски. Вез браво и експерименти, иако се повт рува, во „Младо Нагоричани“ и „Нагоричани“, со многу малу средства, Велогаски ни дава убавилин приказ на каменитиот и запустен терен. Големото и пространо небо што зазема добар дел во картината ја прави стена а помонолитна и вечна. Со ништо не заостанува и „Долно Небези“ во која художникот е послободен и посвеж ако теренот не пливае на не шесто да лежеше т. е. да имаше почва под себе, оваа работа ќе беше поуспешна од сите други. Констатацијата дека неговите работи личат една на друга иде и од фактот што не ја чувствуваме временската разлика и разликата на поднебјето во нив. Осетно послба работа која излегува од целизната на сликарството на Велогаски на оваа изложба е „Певеке I“ која е оскудна во боја и без волумен.

Здраво лирско чувство и пластични квалитети поседува скулптурата на Тодоровски. Во „Портрет“ во „Д. Колишевски“ (потсетување на Крагуевац), во скиците и донекде во „Горвача“ и „Олгица“ иако скицозен Тодоровски е многу посвеж и поврвен на себеси отколку во „Глава на Д. Колишевски“ во која има голема доза на претарание и чии третман одговара повеќе за обработка во мрамор Во „Глава на граничар“ покрај пресиленоста на усните и технички недорвршените партни во преводот во камен, авторот прави деломично успешен обид за монументална скулптура. Во „Сердарот“ Тодоровски ни говори со насекаде еднакво потен-

цирана и набрешната мускулатура во фигурите, со што работата ја прави монотона и лишена од нуж на естетска мерка место да ни го вори преку ритмична линија што е логично и поприемливо во плитнички релјеф.

На оваа изложба, место да видиме еден Лазески, ние гледаме двајца и тоа антиподни еден на друг. Од една страна светел и распеан, суптилен и одмерен во „Лазарополе“ (со исклучок на облаците кои стилски и пртечки не се држат со целината, а тонски и по обем излегуваат од рамката,) и од друга страна со темен и нематеријализиран колорит, површен пртеж и без инвенција во „Мајо“, „Гадацијата од Сушица“, „Лазарополка“ и „Девочице што плете“ во кој превладува школското. Кој Лазески треба да го гледаме на оваа изложба? Или оној што се повел по вкусот на слабо верзираната публика и потребите на денот, или на оној Лазески, што носи со себе нешто здра во и креатрско?! Без предомислување ние сме за оној Лазески од „Лазарополе“, певажките од Париз и „Зимите“ излагани на минатите изложби. Но може ли Лазески да ни се претставува со овие лазарополки и гадлаши во кои превладува фолклорното? Знаејќи добро дека е талентиран, да дава (а тоа го дојкаже и го докажува со веќе посочените и други творби) издржани работи, тој не поставува пред еден голем прашалик. Но фактот што на оваа изложба излага и вакви работи, зборува за неговото компромисно гледање на нештата.

Со набиго око и силен инстинкт за предавање на типичното Цицо Поповиќ после долга пауза, излага поголем број карикатури. Збравниот глеток на личноста, особено на „Проф. д-р Никетик“ и „Проф. д-р Видаковиќ“ говорат за уште поголемите можности на овој работник на полето на карикатурата кај нас. Опасноста од повторување во занатска смисла, а преку еднаквата и насекаде иста зграфитна линија, е основната слабост што ги прави неговите карикатури студени и одделени од тчло. Во аquareлите, а особено „Глав I и II“ и „Цвеќе“, Поповиќ е забилен во пртежот и сиромашев во колоритот кој засладува, така што работите губат од уметничката вредност. Веруваме дека Поповиќ, покрај успешната карикатура, поарно би бил претставен на нашите изложби ако изложи и сценографски скици.

Подборот на мотивите и потходот при градењето на картината кај Коцман во изложените работи, зборуваат за едно сладување и фотографско гледање на нештата. Дури и аquareлите, кои се технички издржани не се отклонети од овие негови својства. Ами напротив, употребата на чисти — вулгарни тонови како плавилото во небото на „Блед“ и еднаквата тонска јачина на сурово чистите бои во сите плавила во „Крај Блед“, зборуваат за нечувствување волумен и просторност. Во мзлата, фотографскиот момент и сосема слабите занатски квалитети гис низуваат работите до под посоченото ниво. На пример во „Пролет“, „По зајдисонце на Дрим“ нема определена фактура на предметите (белото распутено дрво и обеленото стебло, или темно виолетовата планина и уште потемно виолетовиот рефлекс на водата итн). За нечувствување на оплеменет тон и единствена гама во картината говорат најмногу јаркозеленото и вулгарното дрво од вториот план на картината „Мотив од Скопје“, а угладените и ситно бели паспарути во сите картини ја дискриминираат и така нехармоничната целина на плагната од Коцман. За нијанса отскокнува „Пролет — Скопје“.

Ако Коцман во маслената техника, продолжи со сликање на струшкото поднебие во летна дна на светлина, пат по кој сзеше пред неколку години, можеби ќе се најдеше себеси и на оваа изложба ќе изгледаше поуспешен. Исто така ако успееше да се ослободи од фотографскиот момент а подборот на мотивите беше друг,

со мајсторска техника што ја поседува во аquareлот, ние ќе добиеме појасна претстава за неговите можности.

Посветол од секогаш, но со голема доза на сентиментално — лирско расположение, ни се претставува Владимирски на оваа изложба, со што прави лесен ефект. Подредените, поголеми точки (кај поентилистите разлагањето на светлината и засрвзно на мали и чисти тонови) боите иако со тонска и валерска вредност се празна буква на хартија, бидејќи се чисти и в оцелина носат сентиментално настроение, кај Владимирски тие губат здрава почва. На пример во „Прзел“, „Пејзаж“ и други. Неговите „Врби“ и „Старо и Ново Скопје“, со кои ни се претстави на минатата изложба работени во истата техника, беа многу порафинирани во сребреност сива гама и ослободени од сентиментално лирскиот момент, што, за жалост, во сште изложени работи тоа го нема. Ако Владимирски, како и Поповиќ, ни се претставеа со скици и проекти од сценографијата нашата јанвст ќе можеше да добие поцелосна претстава за живното творештво, а самите тие ќе ја обогатеа изложбата со ушт — еден жанр од ликовната област.

По двегодишна пауза кај Влажик чувствуваме макар што уште самиот не се нашол, осетен напредок. „Тиволи — Италија“ и „Рим II“ говорат во прилог на горното. Но во „Мртва природа“ тоновите на драпериите сз уште се сурови и неоплеменети.

Интересна во двете „Зими“, а страшно невешта и обаргена со сладникави бои во „Портрет“ и „Есен“, Ефтимова е навистина без авокритериј. За разлика од чувствуваната атмосфера, ускладените тонови на општата хармоничност на „Зимите, во „Портрет“ е без ниту еден квадратен милиметар усилкан простор, а во „Есен“ сз е дискхармонично и тонски одурно. Ефтимова ако сака да егзистира и напредува, како се вели, мора да биде во контакт со амбиентот. Во спротивно има опасност да стагнира.

Димче ПРОГУТЕР

Протест од ликовните уметници на Македонија

Наедно со ликовните уметници од другите републики, на меѓународната изложба „Половина век на југословенското сликарство“, што ќе биде прикажана во Београд, а која потоа ќе биде пренесена во Лондон и во другите европски главни градови, ќе учествуваат и познатите ликовни уметници од Македонија Никола Мартиноски и Лазар Личеноски.

Додека во другите републики жири-комисиите ги одбраа творбите за оваа изложба, Сојузот на ликовните уметници на Југославија ги покани директно Мартиноски и Личеноски со неколку свои творби да учествуваат на изложбата. Порали тоа Друштвото на ликовните уметници од Македонија вложи протест кај Советот за просвета, наука и култура при Владата на ФНРЈ, кој ја организира изложбата, како и кај Сојузот на ликовните уметници од Југославија, барајќи приинци на одбирање слики по пат на жири да се спроведе и во Македонија. Здружението на ликовните уметници од Македонија смета дека и другите уметници имаат творби што можат да бидат земе ни предвид за изложбата „Половина век на југословенското сликарство“.

* Види го написот „Ликовни проблеми“ објавен во вчерашниот број на „Нова Македонија“.